

نهج البلاغه

"کلیدواژه: " نهج البلاغه ، امام علی علیه‌السلام.
پرسش: آیا همه احادیث و سخنان نهج‌البلاغه صددرصد سخنان امام علی است؟ آیا ممکن است برخی از احادیث مخدوش باشد؟
پاسخ: درخصوص سند همه خطبه‌ها، کلمات و نامه‌های نهج‌البلاغه نمی‌توان قضاوت نمود؛ زیرا قضاوت در این خصوص مبتنی بر آن است که همه خطبه‌ها، نامه‌ها و کلمات امام - علیه‌السلام - از نظر سند بررسی شود.

فهرست مندرجات

- ۱ - تردید در استناد برخی از احادیث به معصومان
- ۲ - راه‌های استناد احادیث به معصومان
  - ۲.۱ - ۱. سندشناسی
  - ۲.۲ - ۲. محتوا و موضوعات
  - ۲.۳ - ۳. فصاحت و بلاغت
- ۲.۳.۱ - دیدگاه جرج جرداق
- ۳ - پانویس
- ۴ - منبع

تردید در استناد برخی از احادیث به معصومان

بررسی سند همه اینها از قلمرو وظایف این واحد خارج بوده و باید به مراکز دیگر که بدین منظور به وجود آمده‌اند، رجوع شود، یا به منابع مانند **مصادر نهج البلاغه**، اثر آقای عبدالزهره و مدارک **نهج البلاغه** اثر آقای رضا استادی رجوع شود؛ ولی درعین‌حال ممکن است برخی از خطبه‌های نهج‌البلاغه و سخنان امام علی - علیه‌السلام - منسوب به حضرت باشند، ولی از حضرت نباشند؛ همان‌طور که در استناد برخی از احادیث به **معصومان** دیگر این تردید وجود دارد که آیا استناد آنها به آنان صحیح است؟ برخی از احادیث به معصومان - علیه‌السلام - نسبت داده می‌شود، و حال آنکه از آنان نیست. برای همه استناد خطبه‌ها و کلمات و نامه‌های نهج‌البلاغه به **امام علی** - علیه‌السلام - راه‌های متعددی وجود دارد که در اینجا به برخی از آنها اشاره می‌شود.

راه‌های استناد احادیث به معصومان

۱. سندشناسی

یکی از راهکارهای استناد احادیث به معصومان - علیهم‌السلام - **سندشناسی** روایات است که **علم حدیث** و **علم رجال** عهده‌دار آن است. شاید در این **علوم** به شناسایی **راویان** و سلسله سند **روایات** پرداخته می‌شود و شاید در سندشناسی **احادیث** نهج البلاغه، رعایت همه **قواعد حدیث‌شناسی** لازم نباشد؛ زیرا در خطبه‌ها و کلمات **نهج‌البلاغه** راویان زیادی وجود ندارند. **اصحاب امام علی** - علیه‌السلام - و یا برخی افراد دیگر کلمات امام را مستقیم و یا بدون واسطه‌های متعدد حفظ و ضبط می‌کردند.

۲. محتوا و موضوعات

نگاهی اجمالی به محتوای خطبه‌ها، کلمات و نامه‌های نهج البلاغه، راهکار دیگری جهت استناد آنها به امام علی - علیه‌السلام - است؛ زیرا صدور آنها از غیر **معصوم** امکان‌پذیر نیست؛ ازاین‌رو درباره نهج البلاغه گفته شده است: «... بیانی است فروتر از **کلام خدا** و فراتر از گفتار بشری و گنجینه‌ای است گران‌بها از مسائل فکری، عقیدتی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی که بزرگان **تاریخ** بشری به عمق آن پی نبرده‌اند. خطبه‌ها و **کلمات قصار** این کتاب عظیم بسان قوانین و تئوری‌های اجتماعی، سیاسی، اخلاقی و **حقوق** عصری است که اوج‌گیری **دانش** و **تمدن** انسانی شناخته می‌شود و گاه بلندمرتبه‌تر از آن و ژرف و جذاب و تأمل کردنی است...». این معنا و مینا را^[۱] می‌توان در بررسی تک‌تک خطبه‌ها به کار گرفت.

۳. فصاحت و بلاغت

یکی از شاخصه‌های خطبه‌ها و کلمات امام علی - علیه‌السلام - **فصاحت** و **بلاغت** است. لقب «امیر سخن» دادن به امام علی - علیه‌السلام - حکایت از آن دارد که این سبک و **ادبیات**، اختصاص به حضرت داشته و دیگران از آن عاجزند. سیدرضی که خود ادیب و **شاعر** و سخن‌شناس است، فصاحت و بلاغت نهج‌البلاغه بسیار او را تحت تأثیر قرار داد؛ ازاین‌رو اسم آن را نهج البلاغه گذاشت.

← دیدگاه جرج جرداق

جرج جرداق می‌نویسد: «آیا در تاریخ مشرق‌زمین هیچ سراغ **نهج البلاغه** رفته‌اید؟... نهج‌البلاغه‌ای که از **فکر** و خیال و عاطفه، آیاتی به دست می‌دهد که تا انسان هست و تا خیال و **عاطفه** و اندیشه انسانی وجود دارد، با ذوق بدیع ادبی و هنری او پیوند ناگسستنی خواهد داشت... سخنان زیبا و نغز که زیبایی موضوع و بیان آن‌چنان در آن به هم آمیخته که تعبیر با مدلول و شکل با معنا یکی شده‌اند. همچنان‌که حرارت با **آتش** و **نور** با **خورشید** هستند. بشر در مقابل **کلام** او به مشابه موجودی در برابر سیل خروشان و دریای پر موج یا طوفان سرکش یا گردبادی که شمار می‌آید... **نهج‌البلاغه** بیانی است رساتر از هر دو ساله و پاره‌ای است از یک تنزیه و **پیوند** ناگسستنی با اصول ادب انسانی دارد.»^[۲]
صوت العدالة الانسانیة، به نقل از حسین علی منتظری، پیشین، ص ۲۸.

پانویس

↑ ۱ حسین علی منتظری، شرح نهج‌البلاغه، ص ۲۰.

[منبع](#)

پایگاه حدیث نت.

[رده‌های این صفحه : حدیث شناسی | کتب حدیثی شیعه](#)